

Ébernek kell lenni

BESZÉLGETÉS
MUCSI ZOLTÁNNAL

KARAFIÁTH ORSOLYA

Yves Montand és Belmondo keveréke, írta róla Lázár Kati a hatvanadik születésnapjára a barátai és kollégái által szerkesztett ajándékkönyvben. Legendás filmek senkihez sem hasonlítható alakja, színháztörténeti előadások szereplője. Jellemző karakter egy rendhagyó pályán. Most az egészen kicsi és a legnagyobb színházi pillanatait jártuk körül.

Nemrég jelent meg Bérczes László veled készült beszélgetőkönyve. Erősen megmaradt bennem az a kijelentésed, hogy miattad előadás még nem maradt el.

– Egyetlenegy talán mégis: a *Mulatság* turnén nem tudtam részt venni. Tüdőgyulladást kaptam, és mivel láncdohányosként különösen veszélyeztetett vagyok, az orvos nagyon nem javasolta, hogy menjek. És egyszer egy próbán a kardról lepattant egy kis rozsdaszilánk, és beleállt a szemembe. De szerencsére le volt kettőzve a szerep, volt, aki játsszon helyettem. A színészek kilencvenkilenc százaléka úgy van szocializálva, hogy negyven fokos lázig nem marad otthon. A vírushelyzet persze felülírta ezt, még enyhe lázzal sem veszélyeztetnénk se

FOTÓ:
MÉSZÁROS CSABA

egymást, se közönséget, de rendes időkben így élünk.

– *Kamaszként Pestre felkerülvén a színház világa beszippantott, ki sem lehetett robbantani téged onnan. Mivel otthonról nem hozhattál erre nézvést ízléspreferenciákat, mi alakította és formálta az ízlésedet?*

– Máig megvan bennem, amit akkor éreztem, máig hat rám a színház varázsa. Meghat és csodálattal tölt el, hogy egyáltalán beül a közönség azért, hogy a mese magával ragadja őket. Nagyon fontos számomra mindennek a lehangoló szabadsága. Hogy feltehetünk kérdéseket, amikre mi sem tudjuk a választ, de ha sikerül ezeket jól megfogalmaznunk, akkor az megérkezik. Talán nevetségesnek hangzik, hogy hatvan felett ezt mondom, hiszen tudom, hogy a világot nem tudjuk megváltani, de abban igenis hiszek, hogy kicsit jobb helyre tudjuk tenni. Még ha esetleg csak pár órára is. És a néző más emberként megy haza, mint ahogy beült. Óriási felelősség van a kezünkben.

– *Hogyan alakult ki benned, számodra mi a jó színház? Korábban mindenevő voltál.*

– Remélem, a korról nemcsak a ráncok járnak, hanem egyfajta tudás arról is, mi a minőség. Az ízléssel persze nem érdemes vitatkozni, de sok figyelem és tájékozódás után meg lehet állapítani, hogy egy produkció, legyen bármi a műfaja, magas színvonalú-e. A művek nyitott befogadása során mindig ránk találnak nem várt élmények, amik által minden korábbi tapasztalatunk idézőjelbe is kerülhet akár. Megláthatunk elementáris erejű új színeket, amik árnyalják az addigakat. Vannak élmények, amik után más irányokba kezdünk keresgélni. A munka más habitusú kollégákkal is összehoz, és az összmunka révén ránk találhat valami addig nem tapasztalt. Mindennap változunk egy picit. Ez persze lehet pro-kontra. Ébernek kell lenni.

– *A pálya kezdetén egy színész sokkal kiszolgáltatottabb, csak később, már nevet szerezve lehetnek saját választásai. Mikor érezted meg először a te saját választásaid szabadságát?*

– Sok-sok év kellett ehhez. De egy jó csapatban meghallgatják a „legkisebb” véleményét is. A Nézőművészetiben máig sok vita van a próbák során, az útkeresés nem mindig könnyű. Hogy ki mekkora erővel hat a végered-

ményre, nagy kérdés. És normális esetben te magad is felméred, mekkora a beleszólási lehetőség. Én átrendezni soha nem akartam a darabokat, és a szerep mértéke is sok mindent meghatároz. Első kőszínházi munkám a *La Mancha lovagjában* az öszvérhajcsár egyetlen tömondata volt. Ezt sem megtanulni, sem előadni nem volt nagy feladat. Eszembe sem jutott akadékoskodni.

– *De talán ezek a tapasztalatok hozták, hogy a kollegialitás ennyire fontos számodra?*

– Segítőképz, odafigyelő kollégának tartom magam, és igen, ehhez hozzájárulhatott, hogy ebben is nagyon jó mestereim voltak. Amikor a pályára léptem, többen segítettek és pályolgatták azt a csetlő-botló tanulókat, aki voltam.

– *A könyv két fontos tulajdonságot rajzolta ki. Az első, hogy hálás típus vagy.*

– Rengeteg dolog van, amit úgy kapunk, hogy semmit nem kellett tennünk érte. Már magát azt, hogy létezem, két ember szerelmének köszönhetem. És azért is hálával tartozom, hogy felneveltek. Én ugyan nem úgy nevelem a gyerekeimet, ahogy engem ők, de abban biztos vagyok, hogy a tudásuk legjavát adták. Sok-sok hibát elkövetve, de ezek mögött rosszindulat, ártó szándék vagy önzés nem volt soha. A Teremtőtől pedig azt kaptam ajándékba, hogy ennyi idősen még komoly egészségügyi problémám nem volt. Persze erre az adományra figyelhetnék jobban is. Rengeteg embertől kaptam szeretetet, szakmai támogatást, odaadó figyelmet. Próbálok mindezt útmutatásként használni, és ehhez méltóan élni. Persze ez a magam tökéletesen módján megy, de tökéletesen csak *Jézus, Buddha* vagy *Krisna* tudta. És mi lenne a másik?

– *A büntudat. A pszichiáterem szerint külön személyiségtípus a büntudatos, erős teljesítménykényszerrel, mindenben megrögzötten a saját hibájukat keresve, bizonyítási vágygal.*

– A kedvesem (*Moldvai Kiss Andreea* színésznő) édesanyja mondta mindig, mindenkinek az „jó” tulajdonsága, ami a „rossz”. Az éremnek két oldala van. Ez az én szorgalmamnak és a dolgokhoz való hozzáállásomnak a forrása. Van bennem a tökéletesség felé egyfajta, talán az egészségesen túlfutó törekvés. Pedig tudom, a töké-

letes darab nem jöhet létre. Bár minden színpadra lépéskor ezzel a vágygal indulunk, erős tapasztalatom, hogy egy előadás sokadjára játszva már egyáltalán nem ugyanaz lesz, és ha esetleg – de ez amúgy lehetetlen – megcsinálnánk a tökéletes előadást, akkor azt nem játszhatnánk tovább: befutotta azt, amire kitűztük. Minden darab egy kísérlet, és én igyekszem a tőlem telhető legnagyobb odaadással végezni a dolgom. Tehetséges időszakokban ez könnyebb, de vannak keservebb periódusok is, amikor nehezebben birkózom meg a figurával. Ez egy nehéz pálya, nehéz életforma. De én – még ha nem is nyilvánvaló, vagy nem látszik – alapvetően egy boldog ember vagyok.

– *Talán mert a helyeden vagy?*

– Amikor három év amatőr színjátszás után a Kötövisből a kőszínházba kerültem, tulajdonképpen az utcáról estem be. Kicsit úgy éreztem, mintha belöktek volna a mütöbe egy szikével a kezemben, hogy akkor most operáljam ki a beteg vakbelét. Hogy kerülök ide? Lesz-e itt helyem? Erős kételyeim voltak, de az, hogy foglalkoztattak és egyre komolyabb kihívások elé állítottak, megerősített. Lassan haladt a pályám, araszolgattam a számléletrán, de rendben voltam ezzel. A siker lassan jött, talán ezért is tudtam feldolgozni. A kétellyel is rendben voltam, mert segített fejlődni.

– *Mi volt első meghatározó szereped?*

– *Szurdi Miklós Emil és a detektívek* rendezésében a nyomozóé. Ott éreztem először a kollégák részéről, hogy elkezdene komolyan venni, hogy „hoppá, nézzétek már a kis Kapát!” Onnantól jöttek komolyabb szerepek, a vendégrendező *Ács Jánostól Babarcszyn, Csizmadián, Fodoron, Szikorán* át már gondolkodtak bennem.

– *15 év után, Spiró igazgatása alatt jöttél el Szolnokról.*

– Igen, Spiróhoz köthető, és akkor nagy harag volt bennem, de ma már árnyaltabban látom az akkori helyzetem. Mehetnékem volt, és mintha csak ürügyet kerestem volna. Úgy viharzottam el, hogy azzal a semmibe ugrottunk Andréával. Nem tudhattam, hogy a vértemet a fővárosban nem fújja-e le rólam az első szellő. De kegyes volt a sors, mert jött a *Szentivánéji álom*, amiből megalakult tele reménnyel a Bárka Színház.

– *Én abban láttalak először. És ott jöttél össze Pepével (Scherer Péter – a szerk.) is, aminek megint rengeteg következménye lett. Dolgozhattál Németországban is. A Bárka után szabadúzás, majd a Krétakör, ami szintén egy jelentős, fajsúlyos fejezet. Schillinggel nem volt nehéz? Igen erőteljes személyiség.*

– Kevés diktatórikus rendező volt az életemben, de ő nem tartozik közéjük. Határozott karakter, az utóbbi harminc év egyik legtehetségesebb rendezője. Még aki nem is szerette a Krétakört, elismerte a magas minőségű munkát. *Süsünek* nagyon komoly elképzelései voltak az adott darabokról, de majdnem minden előadás előtt volt két hét elvonulás, ahol szabadon együtt foglalkoztunk az adott művel, ami azt jelenti, hogy vagy improvizáltunk a jelenetekre, vagy éppen a jelenetek kapcsán kaptunk különféle szituációs feladatokat. A *Fekete ország*-ból például egyetlen sor sem volt megírva, amikor próbálni kezdtük.

– *Mikor derült ki, hogy tudsz improvizálni? Rádadásul olyan szinten, hogy elvisz egy darabot vagy egy filmet is – utalok itt elsősorban a Lám-pás...-sal indult Jancsó-szériára...*

– Biztos, hogy van hozzá érzékem, de nem vagyok alapvetően improvizáló típus. Biztos lábon állva, araszolva szeretek haladni. De vannak helyzetek, nagyon erős cölöpökkel kitámasztva, és vannak emberek, akiknek bátran odadobhatom magam. Felszabadulok, ha megvan az a bizalmam, hogy vigyáznak rám, és ha rossz felé mennék, visszaterelnek. Jancsó, *Grunwalsky Ferenc* vagy *Szomjas Gyuri* ilyen helyzeteket teremtett. A Krétakörben is sokat improvizáltunk, és sokszor a legborzalmasabb jelenetek váltak legendákká, ezeken nevetünk, ezeket emlegetjük a mai napig, ha összefutunk. Érdekes tapasztalat az is, hogy mi marad meg egy-egy hosszú improvból, mutatva, mennyire előrevivó tud lenni ez a fajta komoly játék. Lehet, hogy másfél órából a kicsillanó három mondat marad csupán, de azt érdemes színpadra tenni! A Szentivánéji kapcsán is sokszor emelték ki az improvizációkat, holott az előadásban egy idő után a szövegünk kilencvenhét százaléka megvolt – persze olykor kiegészült picit, mert beépült egy-egy váratlan kis helyzet. Csak éppen olyan szinten gyúrtuk ki a Pepével

LEONCE ÉS LÉNA – KAPA ÉS PEPE, AZAZ MUCSI ÉS SCHERER

a mesteremberek párosát, hogy egy idő után úgy tűnt, mintha mindent ott helyben találjunk ki. Vagy ilyenek van elkönnyelve a Jancsó-film hidas jelenete. Ami abban improvizáció, az csupán az, hogy a dudáló hajóra tesz egy megjegyzést, valamint az, amikor jövünk lefelé. Bátran hülyéskedtünk, hiszen számíthattunk a vágóollóra. Azért is nehéz nekem az impro, mert alapvetően mindent nehezen szülök meg. A színházban is lassúbb vagyok, szeretem, ha komótosan haladunk. A hosszú próbafolyamatokba beleereszkedni! Akkor jó, ha a szerep, akárcsak a kubai szivart gyártó bácsik-nénik kezét átfestő, a legerősebb szappannal se leszedhető barnaság, belém ivódik.

– *Így ivódott beléd a minden szempontból nehéz, nagy darab, a Nehéz is?*

– Fontos állomás az életemben, több szempontból. Egyik része monodrámászerű: csaknem egy órán keresztül beszélek, míg az édesanyámat alakító Lázár Kati csak ül mellettem a semmibe meredve. *A gyerek* az egyik legfontosabb könyve *Háy Jánosnak*. Elolvastam és gyomorszájón ütött. És amit szintén nem csináltam volna korábban: tavasszal felhívtam a szerzőt, hogy írjon belőle darabot. Háy erre azt mondta, rendkívül megtisztelő a felkérésem, de ezek azok a kérések, amiknek nem szokott eleget tenni. De gondolkodik, ígérte. Ez tavasszal volt. Szeptember végén hívott, hogy lesz dráma. És december 24-én dobott egy sms-t, hogy nézzek rá az e-mailjeimre. Megnyitottam a file-t, amiben sorjázta a teleírt oldalak. Először azt hittem, ez egy vicc. Aztán nekigyürkőz-

tünk. Korábban nem talált meg ilyen erős feladat, sőt korábban el sem vállaltam volna, tudván, nem rám méretezett a teher. Egyébként is: az alkatomhoz jobban passzolt, hogy így alakult a sorsom, hogy nem egyszerre teték rám a kétszáz kilót. Egy ekkora súlyú kudarcból nem biztos, hogy ki tudtam volna kecmeregni. Nagy kihívás, színészként emberpróbáló este, és a visszajelzésekből ítélve a nézőknek is.

– *Míg sokan agyban rakják össze a karaktereket, benned egyfajta megfigyelő érzékenységet érzek. A Nehéz kapcsán erős élmény lehetett találkozni a szerző kilencvenéves anyjával. Meghatározhatta a viszonyodat a karakteredhez.*

– Csodálatos kép volt. Láttam a mamát, akihez a szereplő beszél. Megrázó volt nézni ezt a gyönyörű idős embert, aki nagyon sok mindent megélt, de már csak félig van itt. Nem úgy volt „nem jelen”, mint édesanyám, aki az utolsó heteiben már csak nyöszörögni tudott. János édesanyja köszönt, és ült a tévé előtt. De éreztem, hogy messze jár. Nem konkrétan dolgozom a képekkel és a történetekkel, de valamilyen módon – lehet, hogy nagy áttételekkel – minden szerepbe rakunk bele magunkból. Most a *III. Richárd betiltva* alatt a félelmet kellett mozgósítanom. Azt a sötét félelmet, ami a sztálinizmust átítatta, ennyire zsigerből nem ismerem, de vannak emlékeim igazoltatásokról, rendőrőrsökről. Soha nem konkrétumokkal dolgozom, hanem az erős érzelmi hatásokat – amiket egész életen át cipe-lünk – gyúrom bele az általam életre keltett figurákba. ❀